

**UNIVERSITETETS
KULTURHISTORISKE
MUSEER
OLDSAKSAMLINGEN
FORNMINNESEKSJONEN**
Postboks 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

ARKIV

00/7449-12

Gårds/bruksnavn Bråten søndre	
G.nr./b.nr. 104/12	
Kommune Eidsvoll	Fylke Akershus
Sogn	Prestegjeld
Eier/ bruker, adr. Ole Johan Rustad, Bråtenveien 24, 2074 Eidsvoll verk	
Gjelder: Undersøkelse av kokegroper 15. august 2002. Tiltakskode: 756038	
Flyfoto	Kartref. ØK-kart: CR054-5-4 M711, 1915I
Innber./ rapport/ reg. ved: Ingvild Solberg Andreassen	Dato 05. desember 2002

Sammendrag

Utgravning av kokegropsfelt på Bråten søndre, 104/12, Eidsvoll kommune, Akershus. Ni mulige strukturer var registrert av Akershus fylkeskommune i oktober 2001. Etter utgravning ble to avskrevet som fornminner, fire ble definert som kokegroper, to som bunner av kokegroper, mens en struktur ble definert som usikker.

Kokegroper har etterhvert blitt en vanlig type fornminner i østlandsområdet. De fire som ble utgravd i dette prosjektet, synes å passe med "klassiske" forestillinger om hva en kokegrop skal være, både i form, størrelse og innhold. Gropene ligger i et område med flere kokegropsfelt, og det vil derfor være av stor interesse og se dem i sammenheng med disse. C-14 dateringer angir brukstid for de her omtalte fornminner fra periodene før-romersk til romersk jernalder. Gropene som var gjenstand for denne undersøkelsen er derfor noe eldre enn de ovenfor nevnte groper på nabo-eiendommene.

Rapport fra arkeologisk undersøkelse av kokegroper, Bråten søndre, 104/12, Eidsvoll kommune, Akershus 15. august 2002

Ved Ingvild Solberg Andreassen

Bakgrunn for undersøkelsen

Ole Johan Rustad søkte i februar og april 2002 om dispensasjon fra kulturminnelovens § 8, 1. ledd. Tiltakshaver ønsket frigitt et område på 4 daa for deling og bygging av boliger. Under Akershus fylkeskommunes registreringer i perioden 08.-09. oktober 2001 ble det tilsammen på det omsøkte arealet registrert og påvist sju kokegroper og to brannflak.

Det ble foretatt befaring av representanter fra Universitetets kulturhistoriske museer (UKM), Oldsaksamlingen.

Fylkeskommunen bemerker i brev av 07. mai 2002, at da kulturminnene ligger under gresstorv er de utilgjengelige for publikum. Deres opplevelsesmessige verdi er derfor svært begrenset. Verneverdien er først og fremst knyttet til den kunnskap en arkeologisk utgravning kan frembringe. Fylkeskommunen anbefaler at det fattes vedtak om dispensasjon etter

kulturminnelovens § 8, 1. ledd. UKM, Oldsaksamlingen slutter seg til fylkeskommunens vurdering. Saken ble behandlet administrativt den 14. juni 2002. I brev av 17. juli 2002 ga Riksantikvaren dispensasjon fra kulturminneloven. Det ble forutsatt at UKM, Oldsaksamlingen foretok en undersøkelse før tiltaket ble iverksatt.

Landskap og kulturmiljø – Tidligere funn og undersøkelser

Området for planlagt boligbygging ligger i et villastrøk, ca 200 meter nord for Andelva, rett N for Eidsvoll verks tømmerterminal, ca 185 meter over havet. Sjaktene stod fremdeles åpne da Oldsaksamlingen kom til stedet, og lå i i ytterkant av sådde kornåkre. Jordsmonnet består av lett drenert steinfattig gul sand og leire.

Sommeren 2000 ble det gravet ut ni sikre kokegroper, tre kokegropbunner og tre groper med usikker betydning på Stavijordet (se Gustafson 2000:32-41). Fire dateringer fra gropene foreligger fra perioden ca 200-400 e.kr., altså romersk jernalder. Akershus fylkeskommune registrerte videre kokegroper, også Bråten søndre (104/26) i samme periode (se rapport ved David Hill) i fjor. Her ble det undersøkt tre kokegroper (Rapport ved Lil Gustafson 2002).

Områdene rundt Andelva synes her nærmest å utgjøre et sammenehengende kokegropfelt. Det er imidlertid mulig at man står overfor et område hvor kokegroper har vært anlagt over et langt tidsrom, og at kjerneområdene for bruk har flyttet seg østover med tiden. Dette vil man kunne si mer om når C-14 resultatene fra Gustafsons undersøkelse foreligger.

I nærområdet er registrert en overpløyd gravhaug (ID 15875). Tvers over Andelva ligger Tollhaugen, en monumental gravhaug (ID 015882). En av våre største gullskatter framkom på Stavijordet i 1882. Gjenstandene, datert til folkevandringstid, og deres kulturhistoriske bakgrunn er grundigere behandlet hos Lil Gustafson (Gustafson 2001).

Problemstilling

Undersøkelsen omfattet i utgangspunktet bare en fornminnetype; kokegroper. Denne typen fornminne har blitt relativt vanlig i Norge på grunn av økende bruk av maskinell sjakting både ved registreringsarbeid, og ved selve utgravningsarbeidene. Det viktigste ved en undersøkelse av denne typen er derfor å samle inn informasjon som kan bidra til en generell økt forståelse av kokegroper som kulturfenomen så som:

- Hva slags funksjon har kokegropene hatt; for eksempel ved tilberedning av mat, eventuelt andre typer funksjoner?
- Er det mulig å etablere noen sammenheng mellom disse kokegropene og de øvrige som er undersøkt i nærområdet i øst?

Utgravningen

Undersøkelsen ble foretatt 15. august 2002 en strålende varm sensommerdag av Lil Gustafson, Lisbeth Skogstrand og undertegnede som feltleder.

Fylkeskommunen hadde under registreringsarbeidet oktober 2001 anlagt sju sjakter i åker med en større utvidning (se kart). Disse sto fremdeles åpne da vi kom til stedet. Strukturene/fornminnene var lette å gjenfinne. Det var imidlertid litt vanskelig å knytte den enkelte struktur sammen med nummer i henhold til registeringsrapporten. Noen spiker med merking gjenstod allikevel. Undergrunnen består av fin sand, hvilket gjorde det lett å rense frem de enkelte strukturene.

Det fremgår av registreringsrapporten at registreringsarbeidene ble utført under vanskelige forhold med dårlig vær. Det er derfor mulig at deler av potensielle strukturer har blitt "vasket" vekk under arbeidet, eller påført skader av gravemaskin under avdekkingen, og at lovende strukturer i ettertid blir vanskelige å avgrense og definere.

Sju av ni registrerte strukturer ble rensset manuelt fram, snittet for profil, tegnet i plan og profil og fotografert. Det ble tatt kullprøver fra seks av strukturene (F2, F3, F4, F5, F7 og F8). Fire av prøvene ble sendt til Laboratoriet for Radiologisk Datering i Trondheim. Resultatet fra tre prøver foreligger, de gir alle en tidsavgrensning til periodene før-romersk til tidlig romersk jernalder BC330-75AD (se tabell og vedlegg). Prøvene er treslagsbestemt av Helge Høeg (se vedlegg).

STRUKTUROVERSIKT											
	Struktur	Def. ved reg.	Form	Diameter	Dybde	Stein	Tegning	Prøver	C-14BC/AD	Revurdert	sign
1	F1	uklar	ujevn	0,5m	0,1m		x			usikker	LG
2	F2	kokegrop	ujevn	1,2m	0,15m	2 b	x	kull	165-60	kokegrop	LS
3	F3	kokegrop	ujevn	0,7m	0,1m	10 stk		kull		bunn kokegrop	LS
4	F4	kokegrop	rund	1,4x1,6m	0,35m	5,5 b	x	kull	110-75	kokegrop	ISA
5	F5	kokegrop	uklar	0,6m	0,2m	0,5 b	x	kull		bunn kokegrop	ISA
6	F6	kokegrop								avskrevet	
7	F7	kokegrop	rund	1,4x1,3m	0,3m	2b	x	kull	330-35	kokegrop	LG
8	F8	kokegrop	rund	1,1m	0,2m	1 b	x	kull		kokegrop	LG
9	F9	"brannflekk"								avskrevet	

Utgravningsarbeidet konkluderte med at man innen for sjaktene har fire kokegroper (F2, F4, F7 og F8), to kokegropsbunner (F3 og F5) og en usikker struktur (F1). To av de registrerte strukturene ble avskrevet under arbeidet (F6 og F9).

Oppsummering

De fire strukturene definert som kokegroper synes å passe med "klassiske" forestillinger om hva en kokegrop skal være, både i form, størrelse og innhold. Fornminnetypen har etterhvert blitt vanlig i østlandsområdet og har derfor størst verdi sett i sammenheng med andre kokegroper lokalt og regionalt. Det er særlig interessant å se denne gruppen med kokegroper i sammenheng med tilsvarende strukturer på nevnte eiendommer (104/13 og 26). Det kan synes som om gropene omtalt her er noe eldre enn disse. Alle C-14 resultater foreligger imidlertid ikke ennå. Det å håpe på at man etterhvert kan si mer om bruken av området i forhistorisk tid relatert til sosiale prosesser både i et mikro og makroperspektiv når resultatet fra flere undersøkelser foreligger.

Litteratur

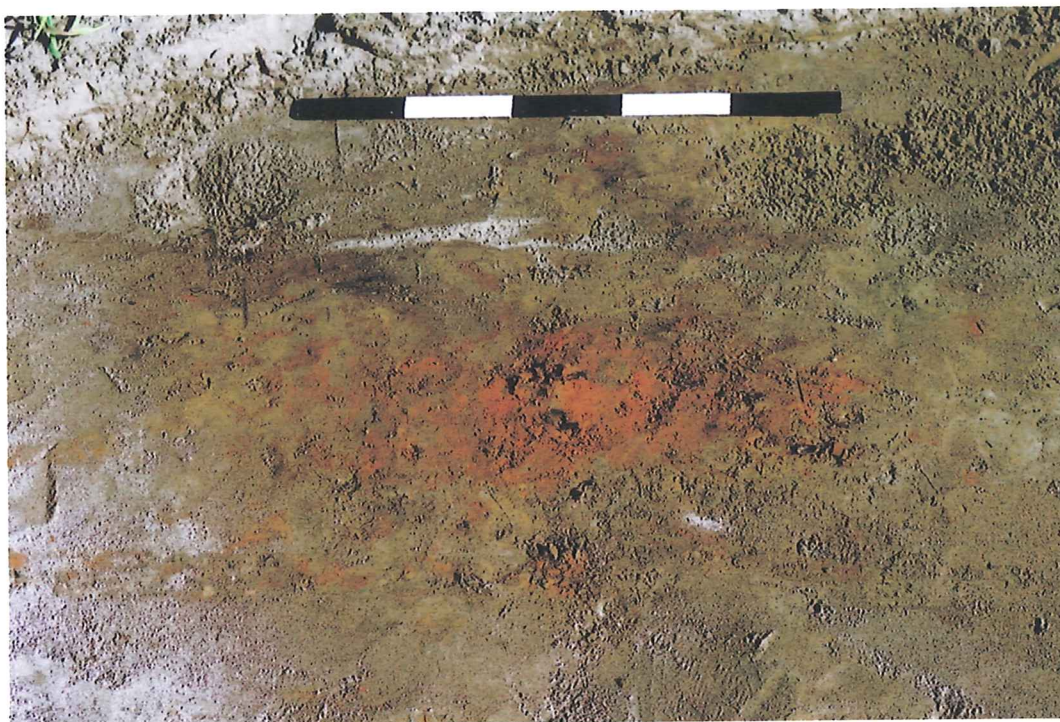
Gjerpe, L. E. 2001: Kult, politikk, fyll, vold og kokegropfeltet på Hov. *Primitive tider* 2001. Oslo
 Gustafson, L. 2001: En kultplass på Stavi. Fester og ritualer ved Andelva. *Nicolay nr. 84*. Oslo
 Narmo, L. E. 1996: Kokekameratene på Leikvin. Kult og kokegroper. *Viking* 1996. Oslo

6 Kullprøver innlevert for magasinering med C-nr: 53017 (1-6).

FOTOLISTE (negativnr: 26434)					
Fotonr	Strukturnr	Plan/Profil	Sett mot	Dato	Signatur
1		oversikt	N	15.08.2002	LG
2		oversikt	N	15.08.2002	LG
3		oversikt	S	15.08.2002	LG
4		oversikt	S	15.08.2002	LG
5		oversikt	V	15.08.2002	LG
6	F1	plan	N	15.08.2002	LG
7	F2	plan	N	15.08.2002	LS
8	F1	profil	N	15.08.2002	LG
9	F4	plan	N	15.08.2002	ISA
10	F4	plan	Ø	15.08.2002	ISA
11	F8	plan	N	15.08.2002	LG
12	F8	profil	N	15.08.2002	LG
13	F8	profil	N	15.08.2002	LG
14	F7	plan	N	15.08.2002	LG
15	F7	plan	N	15.08.2002	LG
16	F4	profil	N	15.08.2002	ISA
17	F4	profil	N	15.08.2002	ISA
18	F2	profil	N	15.08.2002	LS
19	F2	profil	NV	15.08.2002	LS
20	F7	profil	NV	15.08.2002	LG
21	F7	profil	V	15.08.2002	LG
22	F5	plan	N	15.08.2002	ISA
23	F5	plan	V	15.08.2002	ISA
24	F3	plan	NV	15.08.2002	LS
25	F3	plan	NV	15.08.2002	LS
26	F3	profil	NNV	15.08.2002	LS
27	F5	profil	N	15.08.2002	ISA
28	F6	plan	NV	15.08.2002	LS

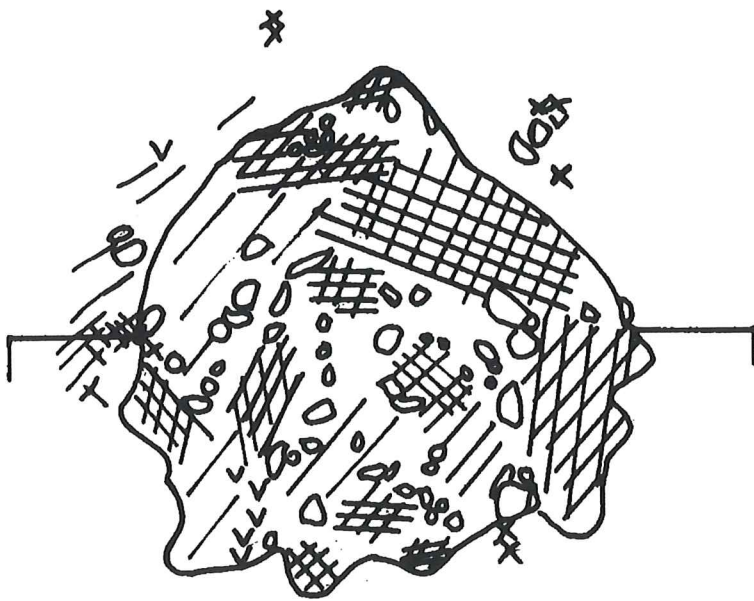
Strukturer: tegninger – foto:

SIGNATURER:	
sand	. . . . . brent √√√√
grus	o o o o stein O
silt	^ ^ ^ ^
leire	~ ~ ~ brent 7 7 7
kulturjord	////
kullbiter	x x x kullag X X X X

F1 – usikker struktur. Foto, tegning i plan og profil. Målestokk 1:20

SIGNATURER:

sand : : : : brent √√√√

grus o o o o stein O

silt ~ ~ ~ ~

leire ~ ~ ~ ~ brent x x x x

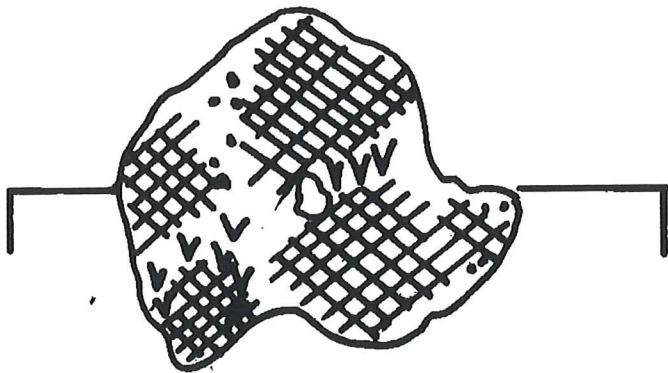
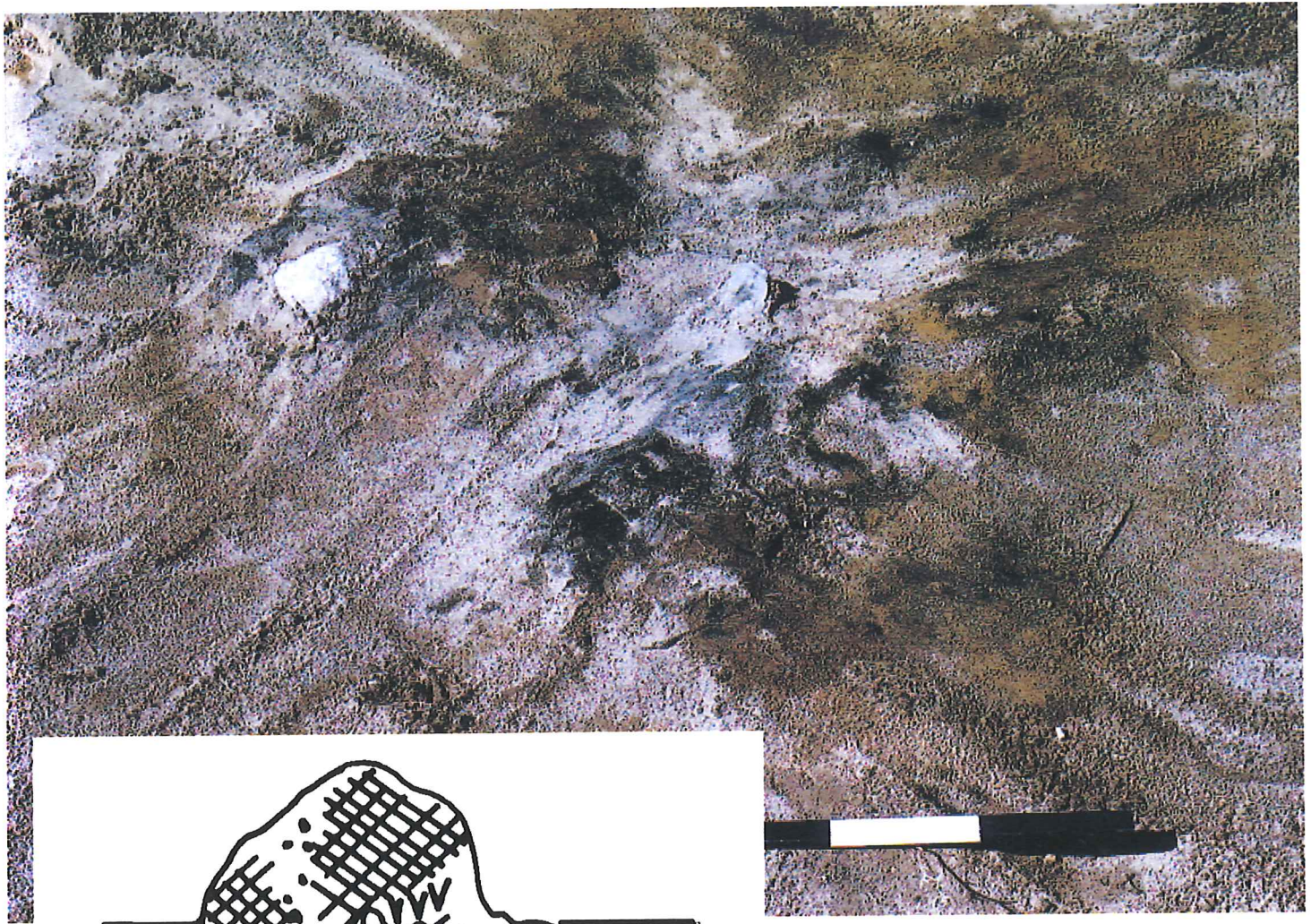
kulturjord // // // //

kullbiter x x x kullag XXXXXX

F2 – kokegrop. Foto, tegning i plan og profil. Målestokk 1:20

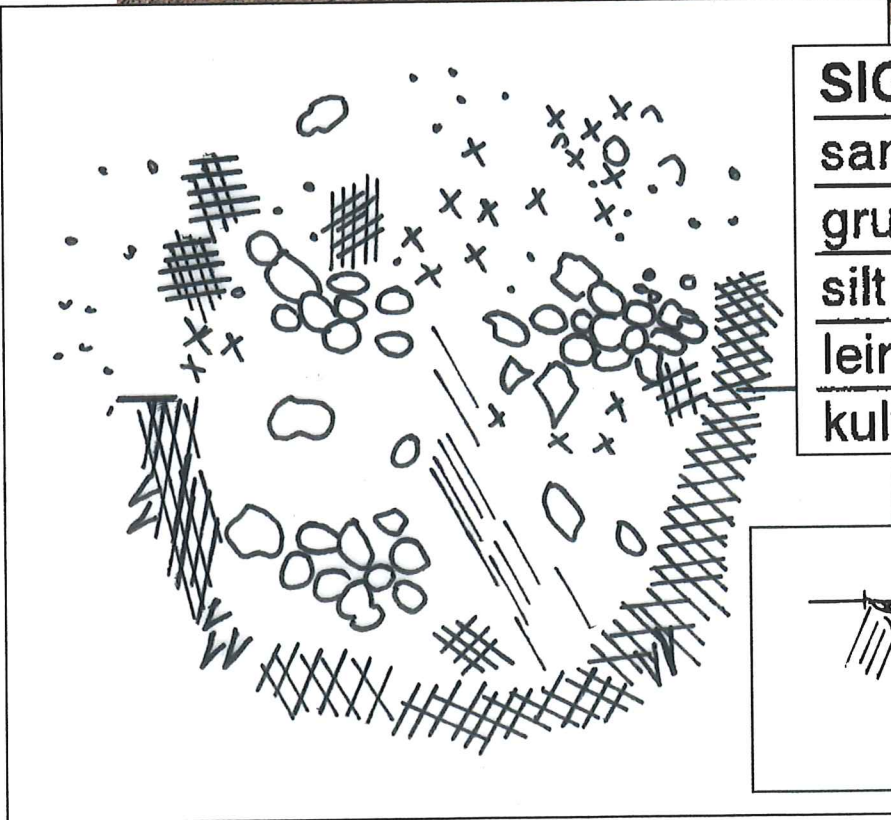

SIGNATURER:	
sand	. . . . . brent √√√√
grus	o o o o stein O
silt	^ ^ ^ ^
leire	~ ~ ~ brent 7 7 7
kulturjord	///
kullbiter	x x x kullag XXXXX

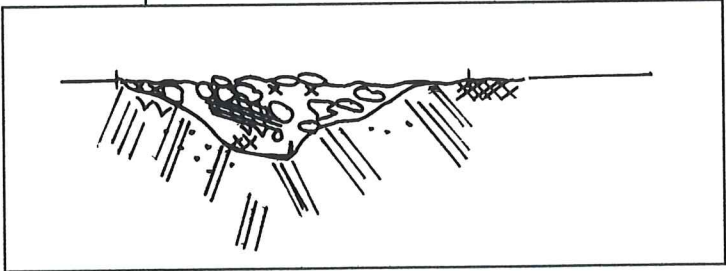
F3 – kokegrop. Foto, tegning i plan og profil. Målestokk 1:20

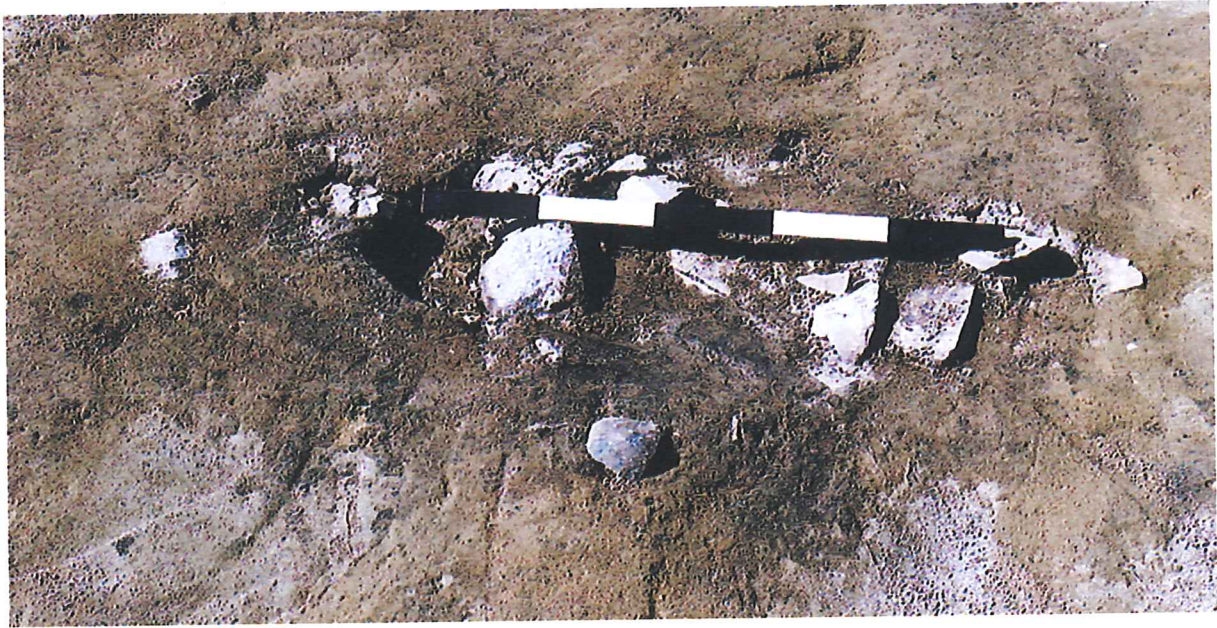
SIGNATURER:

sand	. . . . .	brent	√ √ √
grus	o o o o	stein	○
silt	~ ~ ~ ~		
leire	~ ~ ~ ~	brent	~ ~
kulturiord	///		

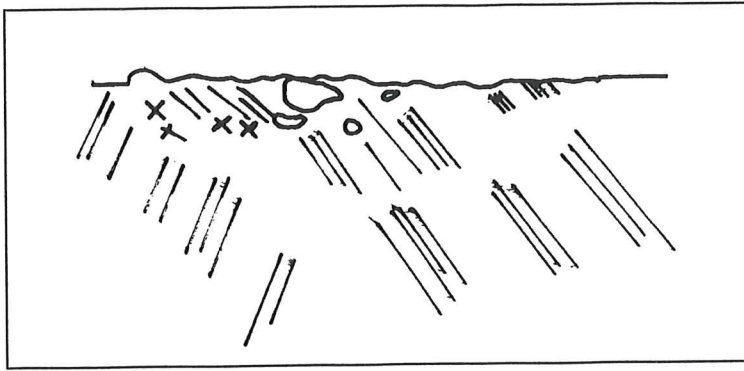
F4 - kokegrop. Foto, tegning i plan og profil. Målestokk 1:20

F5 –kopkegrop. Foto i plan og profil.

SIGNATURER:	
sand	. . . . . brent √√√√
grus	o o o o stein O
silt	∩ ∩ ∩ ∩
leire	~ ~ ~ brent x x x
kulturjord	////
kullbiter	x x x kullag XXXXXX

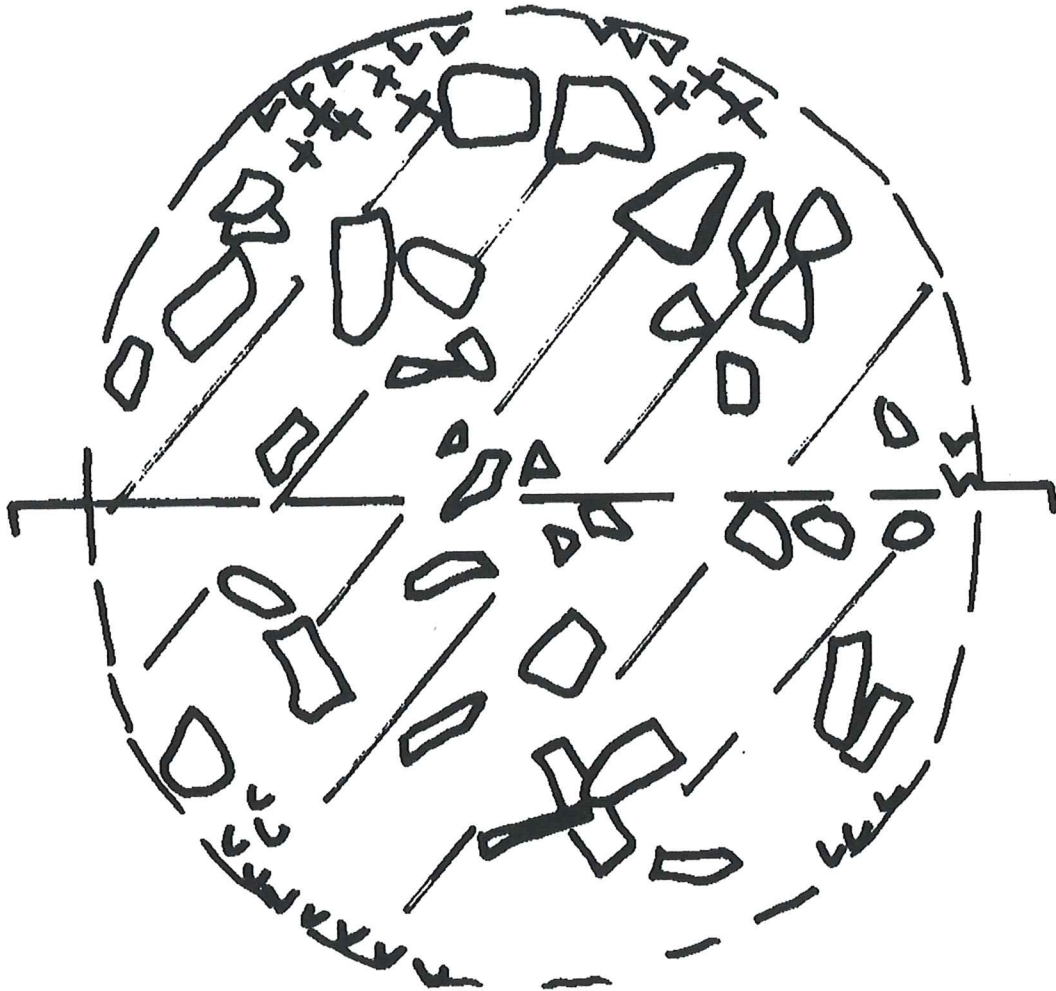
F5- kokegrop. Tegning i plan og profil. Målestokk 1:20

F7 – kokegrop. Foto i plan og profil.

F7 – kokegrop. Tegning i plan. Målestokk 1:20

SIGNATURER:

sand . . . . . brent √ √ √ √

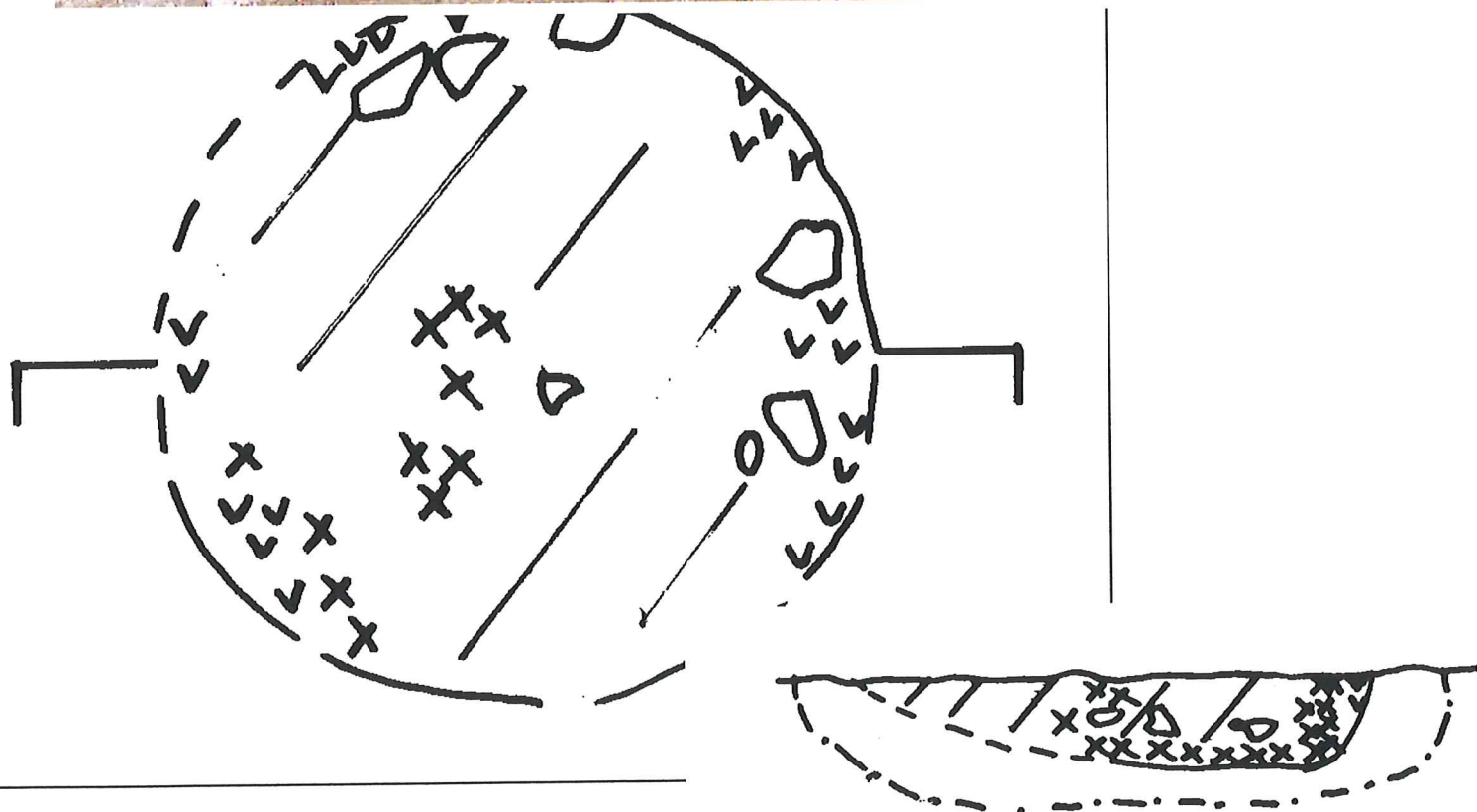
grus o o o o stein O

silt n n n n

leire ~ ~ ~ brent x x x

kulturjord // // //

kullbiter x x x kullag XXXXXX

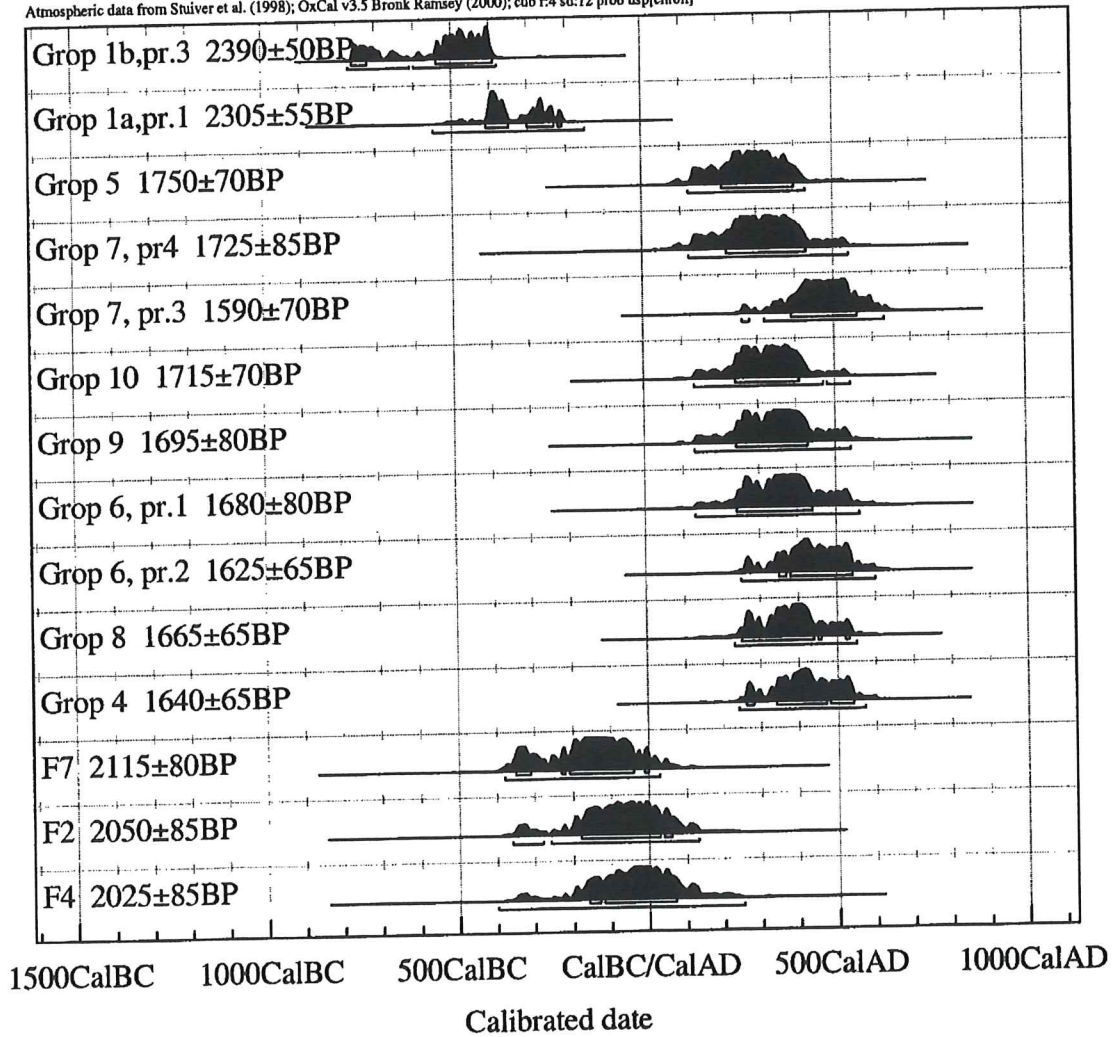
F8 – kokegrop. Foto, tegning i plan og profil. Målestokk 1:20

Oversikt over sjaktene

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.5 Bronk Ramsey (2000); cub r:4 sd:12 prob usp[chron]

Kalibreringsskjema: de tre siste fremstillingene (F7, F2 og F4), er resultater fra denne undersøkelsen. De resterende gjelder nabofeltene omtalt i denne rapport.

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: UNIT/NTH - Fakultet for fysikk og matematikk
Sem Sælandsv. 5, 7034 Trondheim. Telefon 73 59 33 10. Telefax 73 59 33 83.

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Gustafson, LiI
UKM/Oldsaksamlingen
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-3319

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-16145	F2, Bråten søndre Eidsvoll, Akershus	Trekull Bjørk, selje vier/osp	3.7 g	2050 ± 85	BC165-AD60	-26.1*
T-16146	F4, Bråten søndre Eidsvoll, Akershus	Trekull Bjørk	6.0 g	2025 ± 85	BC110-AD75	-26.1*
T-16147	F7, Bråten søndre Eidsvoll, Akershus	Trekull Bjørk, selje vier/osp	3.8 g	2115 ± 80	BC330-35	-26.1*

Dato: 08 NOV 2002

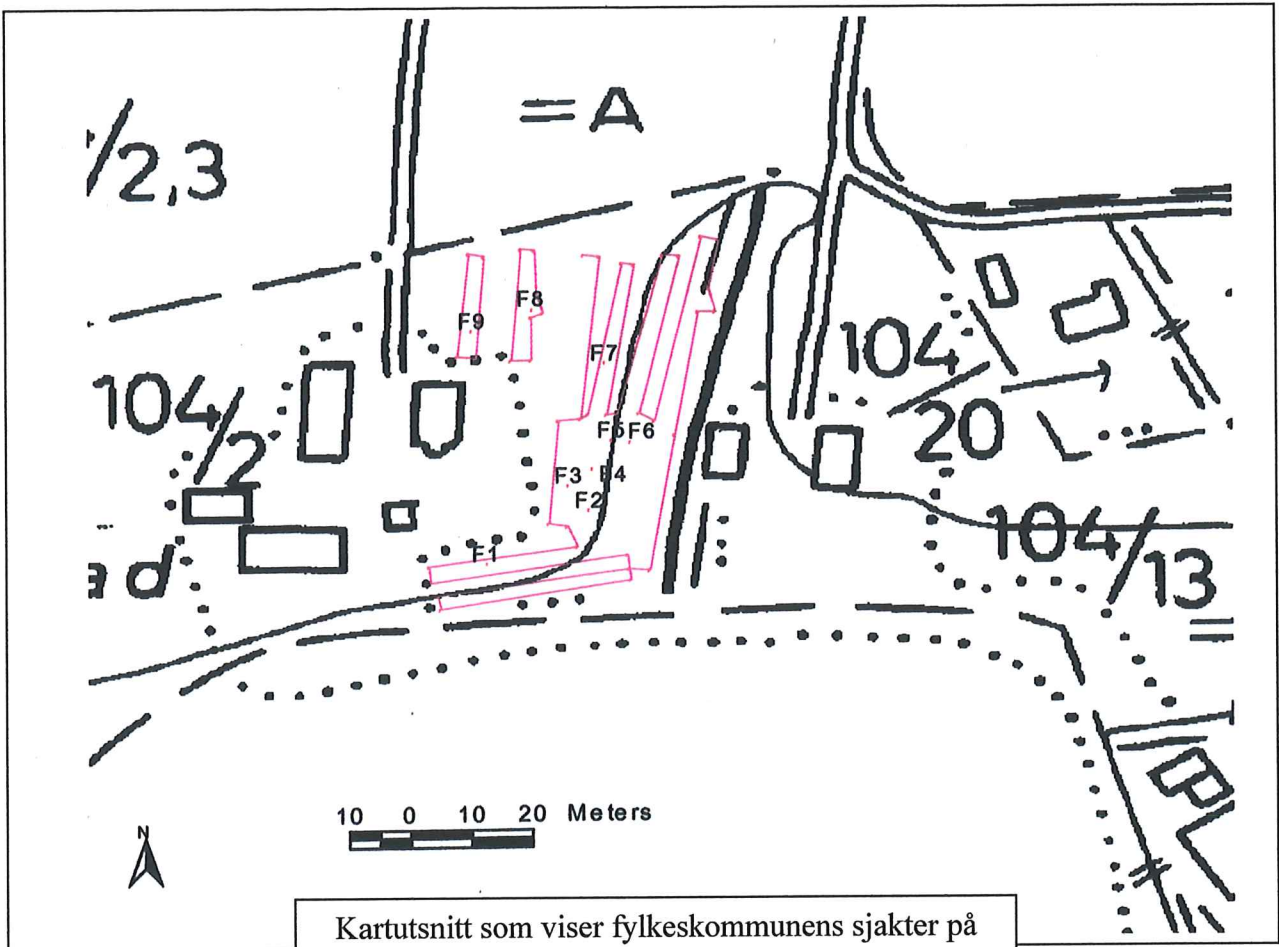
Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

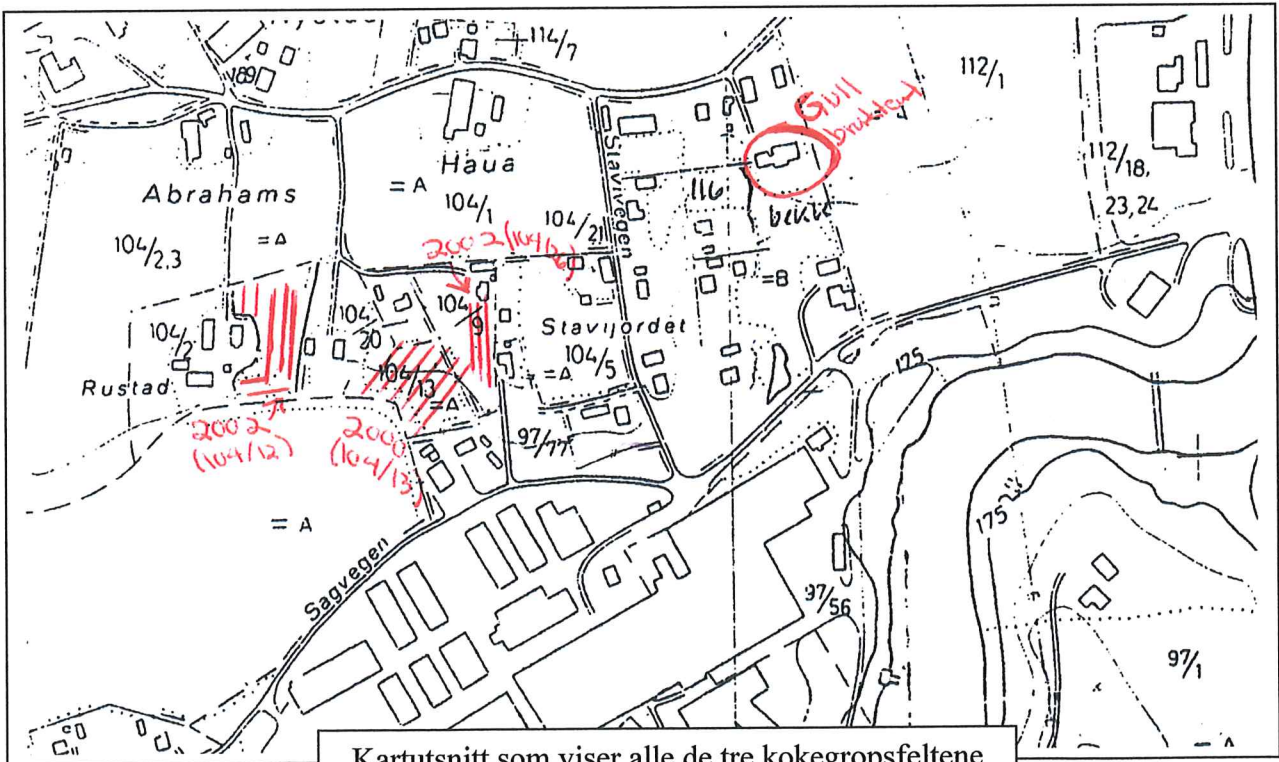

Steinar Gulliksen

TAPR 19/02/02

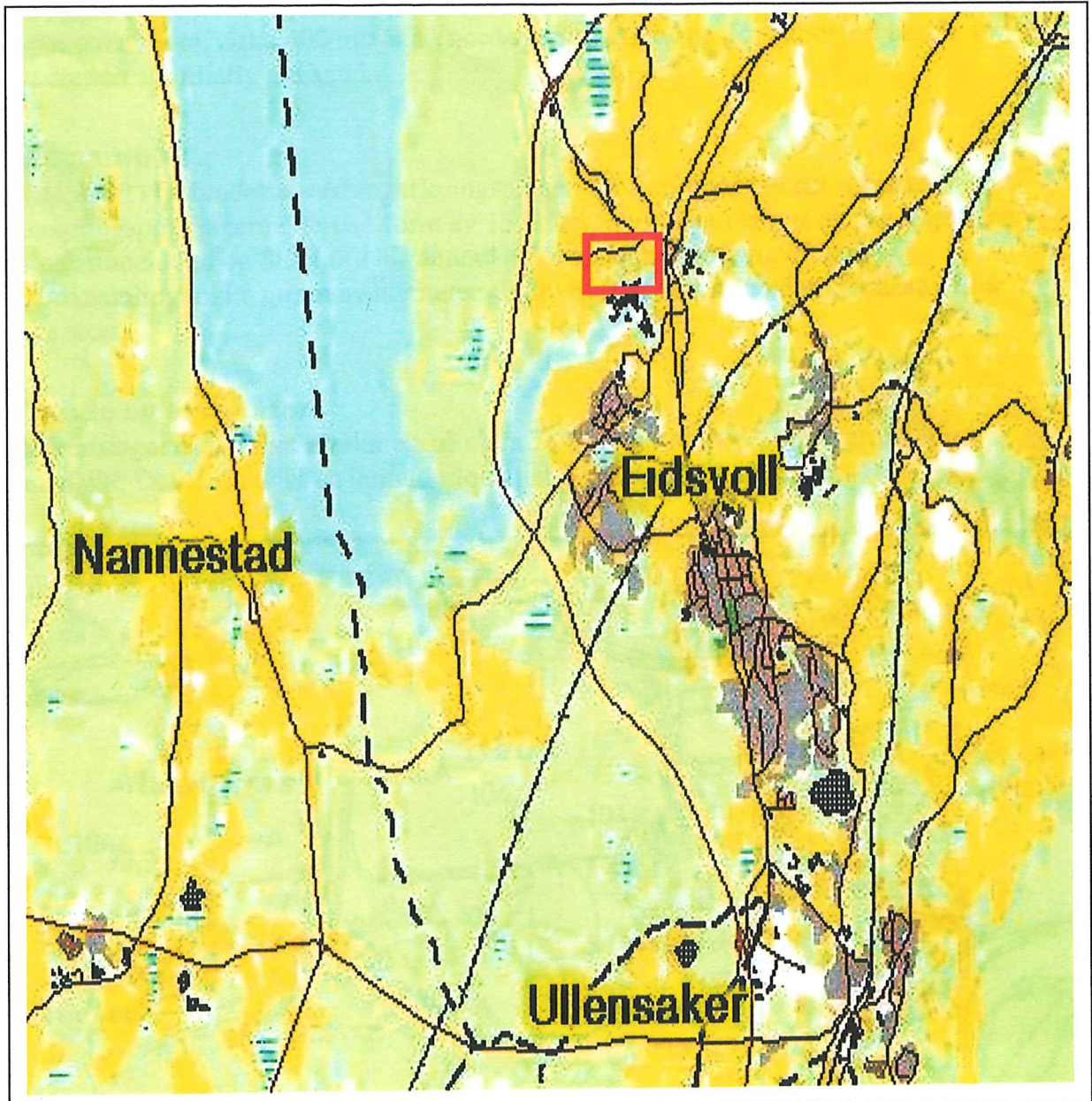

Kartutsnitt som viser fylkeskommunens sjakter på Bråten søndre 104/12 inntegnet

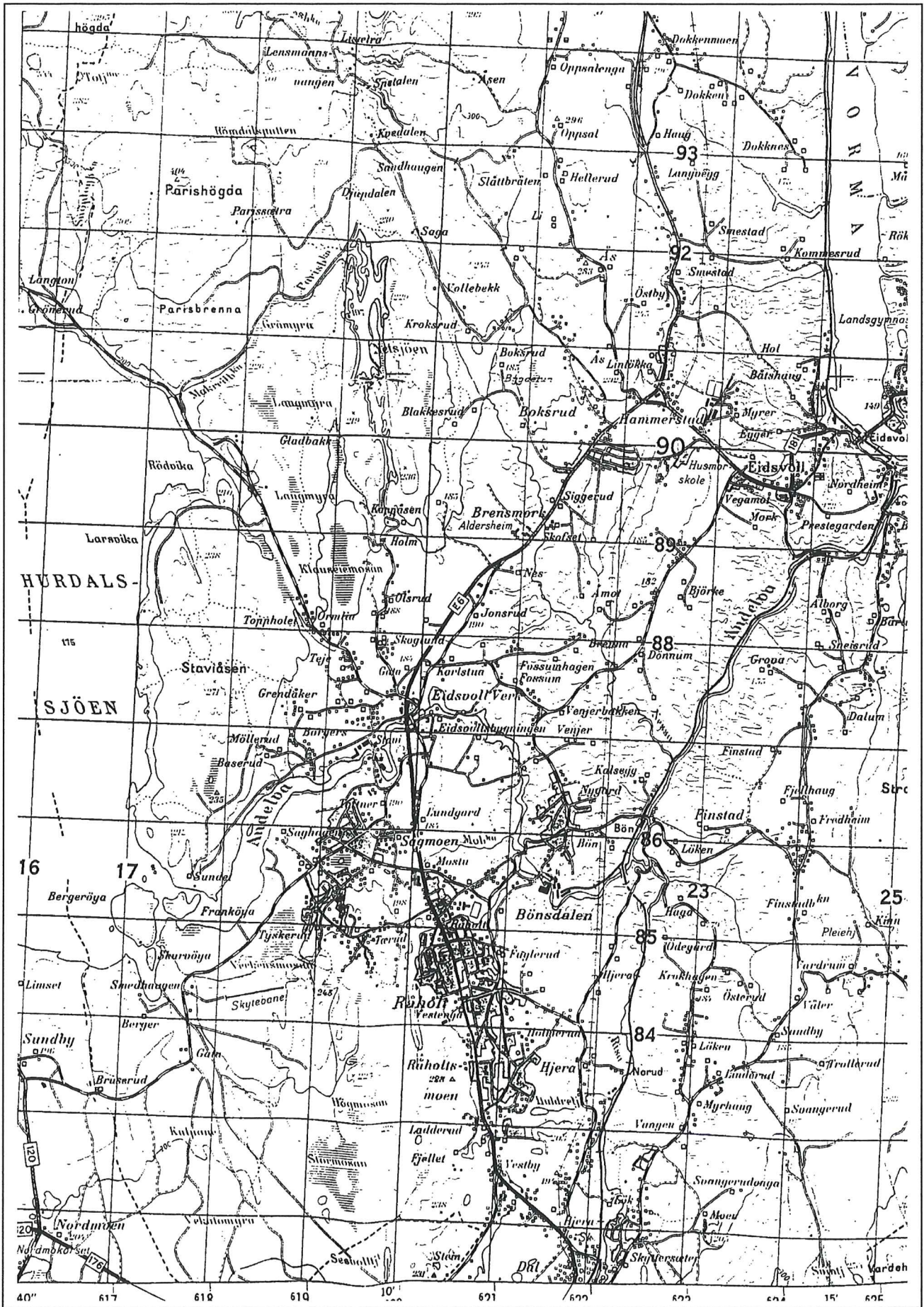

Kartutsnitt som viser alle de tre kokegruppsfeltene omtalt her, i relasjon. Gullfunnet på Stavijordet også markert.

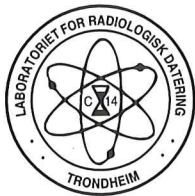

Oversiktskart

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: UNIT/NTH - Fakultet for fysikk og matematikk
Sem Sælandsv. 5, 7034 Trondheim. Telefon 73 59 33 10. Telefax 73 59 33 83.

ARKIV

KULTURHISTORISK MUSEUM Universitetet i Oslo		
Saksb. L160	30 DES. 2004	Kopi
Ark.: 0237-104		
Saksnr. 097449	Dok.nr.: 13	

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Gustafson, Lil
UKM/Oldsaksamlingen
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-3319

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-16148	F8, Bråten søndre Eidsvoll, Akershus	Trekull Bjørk	3.5 g	2090 ± 50	BC170-35	-26.1*

Dato: 19 DEC 2002

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: UNIT/NTH - Fakultet for fysikk og matematikk

Sem Sæländsv. 5, 7034 Trondheim. Telefon 73 59 33 10. Telefax 73 59 33 83

ARKIV

UNIVERSITETETS KULTURHISTORISKE MUSEER	
Universitetet i Oslo	
Saksb. MFS	Kopi
10 MARS 2003	
Ark.: 0237-104	
Saksnr. 00/7449	Dok.nr.: 11

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Gustafson, Lil
UKM/Oldsaksamlingen
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-3319

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
T-16145	F2, Bråten søndre Eidsvoll, Akershus	Trekull Bjørk, selje vier/osp	3.7 g	2050 ± 85	BC165-AD60	-26.1*
T-16146	F4, Bråten søndre Eidsvoll, Akershus	Trekull Bjørk	6.0 g	2025 ± 85	BC110-AD75	-26.1*
T-16147	F7, Bråten søndre Eidsvoll, Akershus	Trekull Bjørk, selje vier/osp	3.8 g	2115 ± 80	BC330-35	-26.1*

Dato: 08 NOV 2002

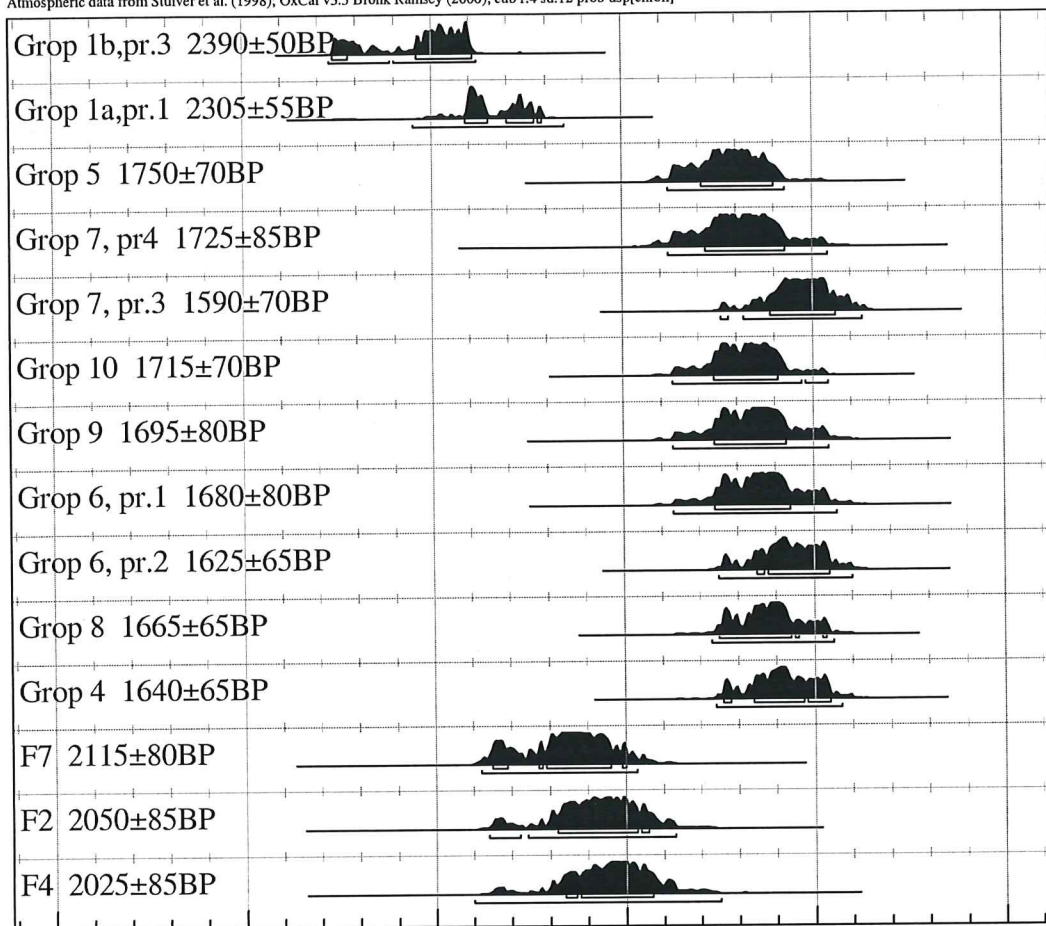
Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

Atmospheric data from Stuiver et al. (1998); OxCal v3.5 Bronk Ramsey (2000); cub r:4 sd:12 prob us[chron]

1500CalBC 1000CalBC 500CalBC CalBC/CalAD 500CalAD 1000CalAD
Calibrated date